

1
2

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT
's-GRAVENHAGE

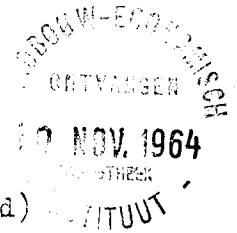

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

DEN HAAG - CONRADKADE 175 - TEL. 61.41.61 - GIRO 41.22.35

TELEFOON AFD. VISSERIJ 39.01.55

Verslag van een fruitteeltstudiereis naar Kent (Z.O. Engeland)

Ir. R.K. Elema

Van 26 augustus tot 3 september 1964 is deelgenomen aan een studiereis naar het Graafschap Kent, verreweg het belangrijkste fruitteeltgebied in Engeland. De groep bestond verder uit ir. B.W. Braams en A. van Oosten van het Rijkstuinbouwconsulentschap-IJssel-meerpolders en ir. W.A. Segeren van de Rijksdienst voor de IJssel-meerpolders. Het doel van de reis was na te gaan, hoe men in Engeland de teelttechnische moeilijkheden bij de teelt van Cox's Orange Pippin overwint en in hoeverre de produktieomstandigheden verschillen van die in Nederland. In dit verslag is vooral aandacht besteed aan de economische aspecten.

In Engeland werd de welwillende medewerking ondervonden van de scientific liaison officer, J.H. Walker, van het East Halling Research Station en van de National Agricultural Advisory Service.

Oppervlakte en produktie

Uit de oppervlaktegegevens (tabel 1) blijkt, dat de teelt van handappelen en -peren zich in Engeland ongeveer handhaaft, maar dat de oppervlakte cider- en keukenfruit snel afneemt. Van dit fruit wordt veel gerooid en weinig aangeplant. Ook het areaal steenvruchten is sinds de oorlog aanzienlijk afgenomen.

Bij de handappelen en -peren legt men zich toe op de teelt van de rassen Cox's Orange Pippin resp. Conférence. In 1962 was 45,5% van de oppervlakte handappelen beplant met Cox's Orange Pippin en 62,5% van het perenareaal met Conférence. Als handappel is verder Worcester Pearmain, een herfstappel, nog van belang met 20% van de oppervlakte. Goudrenette, Jonathan en Golden Delicious, belangrijke rassen in Nederland, komen in Engeland bijna niet voor.

Bramley's Seedling blijkt bij de moesappelen nog het meest door de bijl gespaard te blijven. Haar oppervlakte was in 1962 nog bijna gelijk aan die van Cox's, waarmee ze 44% van de oppervlakte moesappelen besloeg.

Het name bij de appelen verschilt de situatie in Engeland van die in Nederland. In de eerste plaats blijkt, dat de moesappel nog een eigen markt heeft. De huisvrouw is nog bereid dit fruit te kopen en thuis te verwerken. Behalve voor appelmoes worden deze appelen ook verwerkt in appelgebak. Appelmoes in blikken of flessen, waarin vaak voor directe consumptie minder geschikte sorteringen van handappelen worden verwerkt, neemt nog geen belangrijke plaats op de markt in.

2789123

64/1225

Tabel 1

OPPERVLAKTE FRUIT IN ENGELAND EN NEDERLAND IN HA

	Engeland en Wales ¹⁾			Nederland ²⁾	
	1951	1957	(% <7 jaar)	1962	1962
Handappelen	25100	26500	(25,0)	25500	
Moesappelen	26300	22900	(6,7)	17650	34800
Cider appelen	17000	16600	(7,0)	12100	-
Hand- en stoofperen	6650	5350	(25,0)	6700	10873
Cider peren	1800	1170	(1,7)	1040	-
Pruimen	17250	13500	(10,5)	9600	2297
Kersen	7300	7250	(14,8)	5500	3315

1) Fruit intelligence

2) Landbouwcijfers 1964

In de tweede plaats blijkt men in Engeland de voorkeur te geven aan een zacht zure handappel: Cox's Orange Pippin, Worcester Pearmain, Tydeman's Early, Ellison's Orange, etc. Een ras als James Grieve vindt men te zuur. Toch slaagt men er de laatste jaren in om in de consumptiecentra vroeg in het seizoen grasgroene Franse Golden Delicious te verkopen. De kleur herinnert aan de Granny Smith van het zuidelijke halfrond.

Uit de produktiecijfers (tabel 2) van de laatste jaren blijkt, dat de produktie van handappelen en -peren aanzienlijk is toegenomen. De produktie per oppervlakte-eenheid is groter geworden, wat is veroorzaakt door een betere verzorging, maar ook door het in produktie komen van vele na de oorlog geplante boomgaarden.

Tabel 2

FRUITPRODUKTIE IN ENGELAND EN NEDERLAND X 1000 TON

	Engeland ¹⁾ en Wales			Nederland ¹⁾
	1951-1955	1958-1962	1964-1965	
Handappelen	183	260	320	308
waarvan Cox's			135	
Moesappelen	314	260	294	221
waarvan Bramley's			221	
Peren	39	63	68	122

1) Fruit 1963

2) MAFF fruit forecast

Ook de produktie van moesappelen neemt minder af dan overeenkomt met het dalende areaal. Hier gaat de zeer produktieve Bramley's Seedling een steeds groter deel van de produktie vormen.

Wanneer men bij deze produktiecijfers bedenkt dat de Engelse bevolking ruim vier maal zo groot is als die van Nederland, is het duidelijk, dat er veel fruit wordt ingevoerd. Het land blijkt voor ca. 55% in

zijn behoefte aan handappelen te voorzien. Van 1960-1963 was er een belangrijke invoer van appelen uit de Commonwealth-staten op het zuidelijk halfrond; Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika voorzagen in ca. 60% van de totale aanvoer.

Van de Europese landen slaagt Italië er in ca. 15% van de appel-import te verzorgen. Dit land trekt een belangrijk deel van de volgens het global-licence-systeem toegestane quota tot zich. Bij dit systeem krijgen de importeurs een invoertoewijzing voor een bepaald quotum fruit, in te voeren uit een groep van landen. De import uit Frankrijk is tot dusver klein, maar neemt toe (Golden Delicious). De rest van de geïmporteerde appelen kwam hoofdzakelijk uit de V.S. en Canada.

De positie van Kent, het bezochte gebied, in de Engelse fruitteelt

In 1957 bleek 38% van het areaal handappelen, 41% van dat van moes-appelen en 53% van de oppervlakte peren in Kent te liggen. Men rekende dat de helft van de produktiewaarde van consumptiefruit in dit gebied werd voortgebracht. Kent ligt gunstig t.o.v. het consumptiecentrum Londen, het heeft voor fruitteelt geschikte gronden en een gunstig klimaat : zonnige zomers, die vooral naar het noord-oosten droog zijn en met uitzondering van de dalen, weinig nachtvorst.

Het fruit wordt hier hoofdzakelijk geteeld op gemengde bedrijven; d.w.z. behalve fruit is er nog grasland (schapen), bouwland, hop of groente (winterbloemkool). Het fruit komt veel voor in voor Nederlandse begrippen grote eenheden. Veel bedrijven hebben meer dan 20 ha fruit. 8 ha beschouwt men er als minimum grootte.

De teelt

De beplantingen in Engeland verschillen sterk van die in Nederland. Voor handappelen kweekt men de bomen bijna uitsluitend op als struikvorm zonder harttak. Ze zijn veredeld op matig zwakke onderstammen (EM VII en EM II). De bomen worden aanzienlijk groter dan de spilvorm op EM IX in Nederland.

De moesappelen, met name de Bramley's Seedling worden algemeen geteeld in hoogstamboomgaarden. De bomen zijn veredeld op zaailing of op sterke onderstammen.

Ook de peren, overwegend Conférence op zaailing, worden geteeld aan struiken zonder harttak. De bestuiver Laxton's Superb wordt nu wegens zijn vatbaarheid voor fire blight vervangen door Doyenné du Comice en Bon Chrétien Williams.

De boomgaarden liggen overwegend in gras. Toch komt in bepaalde jaren droogteschade voor zoals dit jaar. Berekening wordt weinig toegepast. Voor het slaan van een bron is een vergunning vereist.

De ziektenbestrijding wordt algemeen met snelspuiten uitgevoerd en bij de verzorging van de grasmat is men overgestapt van de messenkooi op de cirkelmaaier.

De oogst

De pluk gebeurt veel in akkoordloon : 1 shilling per bushel (2½ ct/kg). Dit tarief geldt zowel voor struiken als voor hoogstammen. Bij de laatste boomvorm, waar het hoofdzakelijk gaat om Bramley's, wordt het extra ladderwerk gecompenseerd door grote gemakkelijk te plukken appelen. Voor doorplukken is dit stelsel niet bruikbaar, maar ook dan werkt men met premies.

Men kon steeds voldoende plukkers krijgen. Evenals bij de hopoogst schijnen ook hele gezinnen hun 14-daagse vakantie te besteden aan de fruitoogst. Ze wonen dan in woonwagens, caravans of hutten op het bedrijf.

Het plukmateriaal bestaat voornamelijk uit meer of minder hoge ladders en trappen. Men plukt wel in een plukschort. Inplaats van een plukslee zagen we een veel onhandiger plukschort in gebruik. Men plukt of in meermalig fust van teler of commissionair of in eenmalige kratjes en soms ook in voorraadkisten.

Voor transport uit de boomgaard wordt op de grote bedrijven, als de beplantingen dit enigszins toelaten, gebruik gemaakt van stapelborden. Zowel voor als achter op de trekker heeft men vorken, die hydraulisch zover geheven kunnen worden, dat de stapelborden ruimschoots vrij van de grond zijn. Ze kunnen er wel mee op een lage wagen worden gezet, maar het is niet mogelijk er gevulde stapelborden mee op elkaar te plaatsen zoals met een hefmaat.

De afzet

Het probleem van de fruitafzet is actueel in Engeland. Tot dusver is veel afgezet via commissionairs, hoewel er reeds lang afzetcoöperaties werkzaam zijn. De meningen zijn nog verdeeld. Telers, die over goede afzetkanalen beschikken, betwijfelen het nut van samenwerking sterk. Toch wint de coöperatieve afzet terrein. Als overkoepelend orgaan werkt sinds een paar jaar de Home Grown Fruits, waarvan zowel coöperaties als grote bedrijven lid zijn. Ze vervult met behulp van agenten op de fruitmarkten de rol van makelaar. Het fruit moet volgens vastgestelde normen worden aangeboden.

Naast deze organisatie werkt in Kent ook nog de East Kent Packers, een oudere coöperatie van fruittelers, die het fruit sorteert, verpakt en via filiaalbedrijven en zelfbedieningswinkels afzet. Om gebouwen, machines en personeel ook buiten het fruitseizoen te benutten, verwerkt deze coöperatie ook andere produkten, waaronder veel buitenlands fruit.

Vroeger werd het fruit veelal afgezet in meermalig fust van de commissionairs, maar nu komt het voor een groot deel in cartonnen dozen van 30 pond of in eenmalige kratjes van 30 of 40 pond op de markt. Meestal liggen de appels los in het fust, maar het wordt ook wel verpakt en gewikkeld. Zacht fruit wordt veel afgezet in Nederlandse tomatenkistjes, die men voor ca. 25 ct. kan kopen.

Het sorteren en verpakken vindt, afhankelijk van de wijze van afzet, plaats in sorteerloosden op de bedrijven of bij de coöperaties. Er wordt veel fruit bewaard in koelhuizen en gascellen.

Vergelijking van de produktiekosten

Voor Engeland staan ons geen kostenbegrotingen ter beschikking, zoals die door de afdeling Tuinbouw van het L.E.I. voor enkele Nederlandse produktiecentra worden gemaakt. De bekende Engelse gegevens zijn enige jaren oud en betreffen doorgaans kosten, waargenomen op "gemiddelde" bedrijven.

Voor een aantal kostenbestanddelen is hieronder in het kort een vergelijking met Nederland gemaakt. Hierbij zij vermeld, dat de teelt in Engeland gemiddeld in grotere eenheden plaats heeft.

- de vaste arbeidsbezetting (12-15 acres/man), die is afgestemd op de snoei, is vergelijkbaar met die op grote bedrijven in Nederland.
- men voert doorgaans minder bespuitingen uit dan bij ons; men spuit weinig meer na begin augustus.
- de bemesting is vergelijkbaar met die in Nederland; de bodem die geheel in gras ligt, vraagt minder verzorging.
- het vormen van de boom wordt uitsluitend met de snoei gedaan, dit vraagt meer tijd dan de snoei bij ons, maar men besteedt geen tijd aan uitbuigen en aanbinden.
- op goed geleide bedrijven ligt de oogstgrootte van Cox's, een ras, dat in beide landen op grote schaal wordt geteeld, zeker op hetzelfde niveau als in Nederland.
- het hagelrisico bleek binnen Kent van plaats tot plaats sterk te verschillen.
- de ruime beplantingen vragen bij aanleg relatief weinig investering, maar door de lange aanloopperiode komen de stichtingskosten toch hoog te liggen. Hier staat een lange levensduur tegenover.
Behalve deze teelttechnische gegevens heeft ook het prijsniveau van de produktiemiddelen en van de produkten grote invloed op het netto-resultaat van de fruitbedrijven. Een aantal prijzen zijn hier in het kort gegeven.
- de prijzen van goede fruitteeltgrond lopen van f. 4000,- - f. 10000,-/ha. De hoge prijzen worden betaald als de grond geschikt is voor baksteenfabricage.
- men houdt rekening met een rentevoet van 5-6%.
- het minimumloon, waartegen door ongeschoolden op fruitteeltbedrijven wordt gewerkt, ligt inclusief sociale lasten op f. 108,- per 45-urige werkweek. Voor geschoolde arbeiders wordt tot f. 150,- per week betaald. Vaak woont men tegen een lage huur in een bedrijfswoning. Losse werkkrachten kosten f. 2,40 per uur (overuren f. 3,60).
- de pluk wordt veel in akkoordwerk verricht à 2 $\frac{3}{4}$ ct. per kg, het transport niet inbegrepen.
- voor sortering, verpakking, fusthuur en transport naar Londen rekent men wel 10-12 $\frac{1}{2}$ ct per kg. Voor de verkoop komt daar vaak 10% commissie-loon bij, zodat de totale oogst- en afleveringskosten op 20 à 30 ct per kg komen. Voor Nederland ligt dit nu op ruim 10 ct. per kg tot en met de verkoop op de veiling.
- de kunstmestprijzen liggen met inbegrip van subsidie aanzienlijk lager dan in Nederland (ca. f. 10,30/100 kg tegen in Nederland ca. f. 20,-/100 kg).
- door nog te bespreken overheidsmaatregelen kan à fonds perdu aanzienlijke subsidie worden verleend op investeringen in een aantal produktiemiddelen en bij bedrijfsverbetering.

Uit het bovenstaande kan worden geconcludeerd, dat de produktiekosten voor de teelt op goede Engelse bedrijven niet aanzienlijk met die in Nederland verschillen, maar de afzetkosten liggen hoger. Dit wordt echter ruimschoots goedgemaakt door de hogere opbrengstprijzen. Volgens de Tuinbouwgid 1964 was de gemiddelde veilingprijs van Cox's in Nederland van 1958/1959 t.e.m. 1961/1962 50 ct. per kg. Op de Engelse groothandelsmarkt was deze voor dit tijdvak echter 93 ct. per kg. (Horticulture as a business, NAAS handbook).

Hieruit valt af te leiden, dat de fruitteelt in Engeland goed rendabel is. De invoerbepanking door contingentering van de invoer uit Europa en Noord-Amerika zorgt voor een aantrekkelijk prijspeil.

Het onderzoek

Bij het fruitteeltkundig onderzoek benadert men in Engeland bepaalde problemen vanuit een enigszins andere gezichtshoek dan in Nederland. Men sluit zich veelal nauw aan bij de praktijk. Zo zoekt men naar een goed verankerde vroeg vruchtbare struikvormboom op matig sterke onderstam.

Bij de snoei wordt o.a. gewerkt aan een systeem, waarbij men de bomen eens per twee jaar snoeit. Bij de veel voorkomende struikvorm zonder harttak en bij de daar gangbare rassen leek dit mogelijk. Het zou een arbeidsbesparing van 40% geven.

Ook het bedrijfseconomisch onderzoek in de fruitteelt, zoals dat door Dr. R.R.W. Folley aan Wye College wordt gedaan, sluit nauw aan bij de praktijk. Op grond van een klein aantal waarnemingen maakt men zgn. case studies, waarin de integrale kosten vaak niet als zodanig naar voren komen. Berekende kosten als rente en afschrijving over de plantopstand komen niet of minder duidelijk tot uitdrukking. Men heeft niet de gelegenheid zoveel gegevens te verzamelen, dat men normen kan opstellen. Men geeft als het ware historische kosten van een klein aantal middelmatige bedrijven.

De voorlichting

De voorlichtingsdienst (MAAS) als zodanig is pas na de oorlog opgericht. Ze is per graafschap georganiseerd, maar per vakgebied zijn er per district, een aantal graafschappen omvattend, weer specialisten. De voorlichtingsdienst heeft relatief minder mensen in dienst dan in Nederland. Een deel van de tijd moet nog worden besteed aan de goedkeuring van subsidieaanvragen.

Een groot deel van de technische voorlichting, zoals die over ziektenbestrijding, wordt gegeven door specialisten van de bestrijdingsmiddelenfirma's.

Overheidsmaatregelen t.a.v. de tuinbouw i.c. de fruitteelt

Evenals de landbouw wordt ook de Engelse tuinbouw direct geholpen door regeringsmaatregelen. Het meest wordt dit voor de fruitteelt wel bereikt met het reeds gencemde contingenteringssysteem bij de invoer. Verder zijn er nog het Horticultural Improvement Scheme en in het Horticultural Business Grant. Wat de fruitteelt betreft gelden ze voor bedrijven groter dan 4 acre en wel van 1964 tot 1974.

Het eerste programma (H I S) geeft na verkregen goedkeuring een bijdrage van 1/3 in de investeringen, ook bij vervanging, in een aantal duurzame produktiemiddelen. Hieronder vallen voor de fruitteelt o.a.: de bouw en inrichting van koelhuizen en pakstations, ook van coöperaties, het rooien van boomgaarden en heggen, aanleg van windschermen, egalisatie, beregeningsinstallaties tegen nachtvorst, spuitmachines en de aanleg van verharde wegen en afrasteringen.

Het tweede programma (H B G) heeft ten doel kleine tuinbouwbedrijven meer rendabel te maken. Het is bestemd voor bedrijven groter dan 4 en kleiner dan 15 acres. De overheid geeft maximaal een bijdrage van £ 50 per acre of £ 500 per bedrijf voor de uitvoering van plannen, die leiden

naar betere bedrijfsresultaten. Hierbij wordt gedacht aan bedrijfsom-
schakeling, zoals het rooien van boomgaarden. Het geld wordt in vier
termijnen uitgekeerd en wel resp. 6e, 12e, 24ste en 36ste maand na
het begin van de uitvoering van het plan.

De plannen voor beide programma's moeten worden goedgekeurd door
de voorlichtingsdienst. In vele gevallen stelt deze de plannen ook op.
Het geeft deze dienst enerzijds een entree bij de telers, anderzijds
vraagt het veel tijd en moeten beslissingen worden genomen, die van
groot financieel belang zijn voor de telers.

Tenslotte stimuleert men in Engeland het gebruik van stikstof-
en kalimestoffen door de boeren 50% van de prijs te restitueren.

Slotindruk

De oppervlakte tafelfruit breidt zich in Engeland niet uit, maar
de produktie neemt nog toe. Bij de cider- en moesappelen nemen zowel
areaal als produktie af.

De teelt van tafelfruit vindt plaats aan struikvormbomen op
matige sterke onderstammen. Er bestaat weinig belangstelling voor
kleinere boomvormen op zwakke onderstammen. De produktie van moes-
appelen vindt plaats in oude hoogstamboomgaarden. De gemiddelde oppervlakte
fruit per bedrijf is groter dan in Nederland, waardoor de teelt vaak wat
extensiever lijkt.

Tot dusver blijkt men in Engeland wat appels betreft een smaak te
waarden, die wat afwijkt van die op het vasteland van West-Europa,
nl. de zeer zacht zure appel. In hoeverre deze smaak zich bijv. onder
invloed van importappelen zal wijzigen is nog onduidelijk. Verder is
te verwachten dat bij het stijgen van de welvaart de neiging om thuis
appelen te schillen en te koken zal afnemen.

De fruitteelt is in Engeland op het goed geleide bedrijf zeker
rendabel. De fruitprijzen liggen er dank zij gecontigenteerde invoer
uit West-Europa en Noord-Amerika aanzienlijk hoger dan in Nederland
en in sommige gevallen kan directe overheidssteun worden verleend
zoals bij investering in bedrijfsverbetering en bij het gebruik van
stikstof en kalimestoffen. Door de toch al kleine export van Nederlandse
appelen en peren naar Engeland, die zich waarschijnlijk voorlopig weinig
zal wijzigen, oefent de Engelse fruitteelt nagenoeg geen invloed uit
op de Nederlandse fruitteelt.